

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ



تعهد نامه:

اینجانب مصطفی مقیم متعهد میشوم که محتوای علمی این پایان نامه با عنوان
(انتخاب الگوی مناسب برنامه ریزی توسعه مقاصد گردشگری (مطالعه موردی: منطقه سامان،
شهرستان شهرکرد)) در مقطع کارشناسی ارشد رشته مدیریت جهانگردی گرایش برنامه ریزی
به گروه آموزشی مدیریت جهانگردی دانشکده گردشگری دانشگاه سمنان ارائه شده، دارای
اصالت پژوهشی بوده و حاصل فعالیت های اینجانب می باشد. در صورتی که خلاف ادعای فوق
در هر زمانی محرز شود، کلیه حقوق معنوی متعلق به پایان نامه از اینجانب سلب شده و
مراتب قانونی مترتب به آن نیز از طریق مراجع ذیربط قابل پیگیری است.

مصطفی مقیم

۸۹۱۱۷۳۰۰۰۲



دانشگاه سمنان
دانشکده کردکوی

صور تجلسه ارزیابی پایان نامه کارشناسی ارشد

مشخصات دانشجو:

نام: مصطفی نام خانوادگی: مقیم دهکردی شماره دانشجویی: ۸۹۱۱۷۳۰۰۰۲

رشته: مدیریت جهانگردی گرایش: برنامه ریزی تاریخ دفاع: ۱۳۹۱/۰۷/۱۶

عنوان پایان نامه: الگوی مناسب برنامه ریزی به منظور توسعه مقاصد گردشگری مطالعه موردی: منطقه سامان،

شهرستان شهرکرد

تعداد واحد: ۴ نمره پایان نامه به عدد: ۱۸۲۵ به حروف: هجده مرتبه و پنج صدم
درجه ارزشیابی: خلیه ضرب

استاد راهنما: دکتر علی اکبر امین بیدختی مرتبه دانشگاهی: دانشیار از دانشگاه سمنان امضاء

استاد مشاور: دکتر لیلا وثوقی مرتبه دانشگاهی: استادیار از دانشگاه سمنان امضاء

داور خارجی: دکتر محمد همتی مرتبه دانشگاهی: استادیار از دانشگاه آزاد سمنان امضاء

داور داخلی: دکتر عظیم زارعی مرتبه دانشگاهی: استادیار از دانشگاه سمنان امضاء

مدیر تحصیلات تکمیلی دانشکده: امضاء

رئیس دانشکده: دکتر علی اکبر امین بیدختی امضاء



دانشگاه سمنان

دانشکده گردشگری

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد (MA)

در رشته مدیریت گردشگری

موضوع:

انتخاب الگوی مناسب برنامه ریزی توسعه مقاصد گردشگری (مطالعه

موردی: منطقه سامان، شهرستان شهرکرد)

استاد راهنما:

دکتر علی اکبر امین بیدختی

استاد مشاور:

دکتر لیلا وثوقی

نگارش:

مصطفی مقیم

مهر ۱۳۹۱

تقدیر و سپاس:

هیچ شکر و سپاسی شایسته تر از آن نیست که نیروی تحقیق و اندیشه گفتار و نوشتار انسان برای خدا باشد. سپاس و ستایش مخصوص خداوند است که پروردگار عالم است و آفریننده، هستی و پدید آورنده آسمان و زمین و صاحب عزت و جلال و بزرگی است.

با استعانت از درگاه خداوند متعال و با سپاس و تشکر از استاد محترم جناب آقای دکتر علی اکبر امین بیدختی به عنوان استاد راهنما و سرکار خانم دکتر لیلا وثوقی به عنوان استاد مشاور که با راهنمایی های روشن گرانه من را در این راه یاری نمودند.

تقدیم به:

نماد عشق و مهربانی، همسر

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: طرح مسأله

۳	مقدمه
۵	۱-۱- طرح مسئله
۸	۱-۲- ضرورت و اهمیت تحقیق
۱۰	۱-۲-۱ - ضرورت توسعه گردشگری در منطقه نمونه گردشگری سامان - زاینده رود
۱۲	۱-۳- اهداف تحقیق
۱۲	۱-۳-۱- اهداف اصلی
۱۳	۱-۳-۲- اهداف کاربردی
۱۳	۱-۴- سوالات تحقیق
۱۳	۱-۵- تعریف واژه های عملیاتی تحقیق

فصل دوم: ادبیات و پیشینه تحقیق

۱۷	مقدمه
۱۸	۱-۱- تعریف و مفهوم نظام گردشگری
۱۸	۱-۱-۱- تعریف گردشگری
۱۹	۱-۲- ضرورت توسعه گردشگری
۲۰	۱-۲-۳- تنگناها و مشکلات عمده صنعت توریسم در ایران
۲۱	۱-۴- انواع توسعه در مقصدهای گردشگری
۲۱	۱-۴-۱- پاتوق یا مقصدهای تفرجگاهی و ویلاقی
۲۲	۱-۴-۲- شهرهای فستیوال و کنگره ای

- ۲۲-----۳-۴-۲- شهرهای هنری و موزه ای
- ۲۳-----۴-۴-۲- شهرهای فرهنگی
- ۲۳-----۵-۴-۲- شهرهای مذهبی و زیارتگاهی
- ۲۳-----۵-۲- گردشگری شهری
- ۲۴-----۶-۲- اهمیت برنامه ریزی
- ۲۵-----۷-۲- انواع برنامه ریزی
- ۲۵-----۱-۷-۲- برنامه ریزی محلی
- ۲۵-----۲-۷-۲- برنامه ریزی کلان
- ۲۵-----۳-۷-۲- برنامه ریزی اقتصادی
- ۲۶-----۴-۷-۲- برنامه ریزی اجتماعی
- ۲۶-----۵-۷-۲- برنامه ریزی بخشی (میکرو)
- ۲۶-----۶-۷-۲- برنامه ریزی از پایین به بالا (غیر متمرکز)
- ۲۷-----۷-۷-۲- برنامه ریزی از بالا به پایین (متمرکز)
- ۲۷-----۸-۷-۲- برنامه ریزی جامع
- ۲۷-----۹-۷-۲- برنامه ریزی منطقه ای
- ۲۸-----۸-۲- برنامه ریزی جهانگردی
- ۲۹-----۱-۸-۲- اهمیت برنامه ریزی جهانگردی
- ۲۹-----۲-۸-۲- نیاز به برنامه ریزی جهانگردی
- ۳۰-----۹-۲- برنامه ریزی راهبردی
- ۳۱-----۱۰-۲- برنامه ریزی در مقصد
- ۳۲-----۱۱-۲- مدل داکسی

- ۱۲-۲- رویکردهای برنامه ریزی ----- ۳۴
- ۱۳-۲- ادبیات توسعه پایدار----- ۳۶
- ۱-۱۳-۲- برنامه ریزی برای توسعه پایدار----- ۳۶
- ۱۴-۲- رویکردهای برنامه ریزی توسعه مقصد گردشگری----- ۴۰
- ۱-۱۴-۲- رویکرد برنامه ریزی استراتژیک گردشگری----- ۴۰
- ۲-۱۴-۲- رویکرد برنامه ریزی زیست محیطی----- ۴۱
- ۳-۱۴-۲- رویکرد برنامه ریزی جامعه محور----- ۴۳
- ۱۵-۲- کانون های گردشگری----- ۴۳
- ۱-۱۵-۲- اهمیت کانون های گردشگری----- ۴۴
- ۲-۱۵-۲- توسعه کانون های گردشگری----- ۴۵
- ۱۶-۲- رقابت پذیری مقاصد گردشگری----- ۴۷
- ۱۷-۲- شناخت ویژگی های طبیعی و محیطی محور زاینده رود----- ۴۸
- ۱-۱۷-۲- بررسی ساختار تقسیمات فضایی کالبدی منطقه----- ۵۰
- ۲-۱۷-۲- موقعیت جغرافیایی و طبیعی----- ۵۰
- ۳-۱۷-۲- زمین شناسی محور زاینده رود----- ۵۱
- ۴-۱۷-۲- شناسایی و بررسی وضعیت و زمینه های کلان گردشگری محور زاینده رود----- ۵۲
- ۱۸-۲- شهرستان شهرکرد----- ۵۳
- ۱۹-۲- برنامه ریزی گردشگری منطقه نمونه گردشگری سامان - زاینده رود----- ۵۴
- ۲۰-۲- برنامه ریزی فیزیکی و جمعیتی بازارهای گردشگری منطقه نمونه گردشگری سامان----- ۵۸
- ۱-۲۰-۲- مشخصات بازار های بالقوه منطقه نمونه گردشگری سامان - زاینده رود----- ۵۸
- ۲۱-۲- معرفی اجمالی سامان----- ۶۲

- ۶۲-----۱-۲۱-۲ سامان
- ۶۴-----۲-۲۱-۲ موقعیت جغرافیایی
- ۶۴-----۳-۲۱-۲ سابقه تاریخی، فرهنگی، اجتماعی
- ۶۴-----۱-۳-۲۱-۲ وجه تسمیه
- ۶۵-----۲-۳-۲۱-۲ سابقه تاریخی
- ۶۷-----۴-۲۱-۲ شرایط اقلیمی
- ۶۸-----۵-۲۱-۲ ترکیب جمعیتی شهر سامان
- ۶۸-----۶-۲۱-۲ تفریحگاه های سامان
- ۶۸-----۷-۲۱-۲ منابع و جاذبه های گردشگری منطقه در وضع موجود
- ۷۳-----۸-۲۱-۲ وضعیت بهره برداری از جاذبه های منطقه
- ۷۳-----۲۲-۲ پیشینه تحقیق
- ۷۳-----۱-۲۲-۲ منابع داخلی
- ۷۷-----۲-۲۲-۲ منابع خارجی
- ۸۲-----۲۳-۲ جمع بندی و نتیجه گیری

فصل سوم: روش تحقیق

- ۸۴-----مقدمه
- ۸۵-----۱-۳ روش تحقیق
- ۸۶-----۲-۳ جامعه آماری
- ۸۶-----۳-۳ قلمرو زمانی
- ۸۶-----۴-۳ قلمرو مکانی
- ۸۷-----۵-۳ روش نمونه گیری

- ۸۸-۶-۳- روش گردآوری اطلاعات-----
- ۸۹-۷-۳- پرسشنامه-----
- ۹۰-۱-۷-۳- روایی پرسشنامه-----
- ۹۱-۲-۷-۳- پایانی پرسشنامه-----
- ۹۲-۳-۷-۳- شاخص های تحقیق-----
- ۹۳-۸-۳- روش تجزیه و تحلیل داده ها-----
- ۹۴-۱-۸-۳- آمار توصیفی-----
- ۹۵-۲-۸-۳- آمار استنباطی-----
- ۹۵-۹-۳- خلاصه فصل-----

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها

- ۹۷----- مقدمه
- ۹۸-۱-۴- یافته های توصیفی پژوهش-----
- ۱۰۳-۲-۴- یافته های مربوط به سوالات پژوهش-----
- ۱۱۱-۳-۴- خلاصه فصل-----

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

- ۱۱۳----- مقدمه
- ۱۱۴-۱-۵- بحث و نتیجه گیری-----
- ۱۱۶-۲-۵- تدوین شرایط لازم برنامه ریزی توسعه مقاصد گردشگری-----
- ۱۱۸-۳-۵- پیشنهادات-----
- ۱۱۹-۱-۳-۵- پیشنهادات کاربردی مبتنی بر این پژوهش-----
- ۱۲۰-۲-۳-۵- پیشنهادات به سایر محققین-----

۴-۵- محدودیت های تحقیق ----- ۱۲۱

منابع و مأخذ ----- ۱۲۳

پیوست

فهرست جداول

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۳۸	جدول (۱-۲) پارادایم های توسعه
۳۹	جدول (۲-۲) افراد و سازمان های درگیر در گردشگری
۵۳	جدول (۳-۲) جمعیت شهرستان شهرکرد در سال ۱۳۹۰
۵۵	جدول (۴-۲) جاذبه های گردشگری حوزه فراگیر منطقه نمونه گردشگری سامان
۵۷	جدول (۵-۲) تقویم گردشگری منطقه نمونه گردشگری سامان
۵۹	جدول (۶-۲) جمعیت بازارهای بالقوه هدف
۶۰	جدول (۷-۲) مشخصات بازارهای بالقوه هدف
۶۰	جدول (۸-۲) هدف از سفر در گروه های هدف گردشگری
۶۱	جدول (۹-۲) پیش بینی مدت اقامت بازار هدف
۶۱	جدول (۱۰-۲) تعیین سهم منطقه نمونه گردشگری سامان از بازار های بالقوه هدف
۹۲	جدول (۱-۳) ضرایب آلفای کرونباخ به تفکیک رویکردها
۹۲	جدول (۲-۳) مقدار کلی آلفای کرونباخ
۹۸	جدول (۱-۴) وضعیت نمونه تحقیق بر اساس سن
۹۹	جدول (۲-۴) تحلیل کلی نمونه بر اساس سن
۱۰۰	جدول (۳-۴) وضعیت نمونه تحقیق بر اساس جنسیت
۱۰۱	جدول (۴-۴) وضعیت نمونه تحقیق بر اساس مدرک تحصیلی
۱۰۲	جدول (۵-۴) میانگین عوامل تبیین کننده رویکرد برنامه ریزی زیست محیطی
۱۰۴	جدول (۶-۴) میانگین عوامل تبیین کننده رویکرد برنامه ریزی جامعه محور
۱۰۵	جدول (۷-۴) میانگین عوامل تبیین کننده رویکرد برنامه ریزی استراتژیک

- جدول (۴-۸) بررسی بیشترین تاثیر هدفها بر رویکردهای توسعه گردشگری سامان ----- ۱۰۶
- جدول (۴-۹) آزمون تحلیل واریانس بین میانگین های برنامه ریزی زیست محیطی ----- ۱۰۷
- جدول (۴-۱۰) آزمون تحلیل واریانس بین میانگین های برنامه ریزی استراتژیک ----- ۱۰۸
- جدول (۴-۱۱) آزمون تحلیل واریانس بین میانگین های برنامه ریزی جامعه محور ----- ۱۱۰

فهرست اشکال و نقشه ها

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱۵-----	شکل (۱-۱) مراحل انجام کار
۴۲-----	شکل (۱-۲) اولویت بندی محیط فیزیکی
۴۶-----	شکل (۲-۲) تعادل میان اجزای مربع گردشگری پایدار
۹۹-----	شکل (۱-۴) و وضعیت نمونه بر اساس سن
۱۰۰-----	شکل (۲-۴) وضعیت نمونه بر اساس جنسیت
۱۰۱-----	شکل (۳-۴) وضعیت نمونه بر اساس مدرک تحصیلی
۱۱۸-----	شکل (۱-۵) ملاحظات لازم برای تنظیم برنامه توسعه گردشگری
۵۶-----	نقشه (۱-۲) موقعیت منطقه در تقسیمات سیاسی کشور

چکیده

گردشگری به عنوان یک فعالیت جامع و کلی می تواند به وسیله برنامه ریزی مدون که به سوی اهداف اصلی و مشخص نشانه گرفته شده است، موجبات بهبود شرایط را در منطقه مقصد فراهم آورد. دست اندر کاران برنامه ریزی و توسعه گردشگری، بایستی با توجه به شرایط هر مقصد، نسبت به توسعه گونه ای از گردشگری که بیشترین تناسب را با ویژگیهای آن مقصد دارا است تلاش نمایند. منطقه سامان که در مراحل اولیه چرخه حیات مقاصد گردشگری قرار دارد به عنوان مطالعه موردی این پژوهش خواهد بود. این پژوهش در صدد انتخاب الگوی مناسب برنامه ریزی به منظور توسعه گردشگری سامان می باشد. بدین منظور و با توجه به عوامل تبیین کننده ی ۳ رویکرد از رویکردهای برنامه ریزی توسعه گردشگری شامل برنامه ریزی زیست محیطی، برنامه ریزی جامعه محور و برنامه ریزی استراتژیک، پرسشنامه ای متشکل از ۲۸ عامل بر اساس نظر استادان و ادبیات تحقیق تنظیم شده، سپس پرسشنامه مذکور در اختیار ۸۸ نفر از صاحب نظران دو حوزه دانشگاهی و مدیریت دولتی که نسبت به منطقه مورد مطالعه شناخت داشتند قرار گرفت و از آنان خواسته شد که شدت تاثیر گذاری هر یک از این عوامل در زمینه برنامه ریزی توسعه گردشگری مقصد را با دادن عددی بین ۱ تا ۵ مشخص نمایند. در نهایت میانگین پاسخ های داده شده به مجموع سوالات هر رویکرد مشخص گردید و نتیجه گیری انجام شد. یافته ها نشان می دهد که در جهت توسعه گردشگری در این منطقه به ترتیب رویکردهای برنامه ریزی زیست محیطی، رویکرد برنامه ریزی استراتژیک و رویکرد برنامه ریزی جامعه محور در نظر صاحب نظران و تصمیم گیران از اولویت بالاتری برخوردار هستند.

کلید واژگان: جامعه ی گردشگری، گردشگری، مقصد گردشگری، برنامه ریزی در مقصد

فصل اول

طرح مسأله

مقدمه

سفر پدیده ای است که تبدیل به فعالیتی رایج در بخش عظیمی از جهان مدرن شده است. در نتیجه آن صنعت گردشگری تبدیل به صنعتی برجسته در سطح جهان شده است. افزایش درآمد قابل تصرف و همچنین افزایش اوقات فراغت شیوه ای جدید از زندگی را باعث شده است که در آن گردشگری و سفر نقش چشم گیری دارند (cracolici, 2008).

علی رغم موانع و محدودیت های بسیار صنعت گردشگری مانند- اثر شدید نوسانات فصلی در تقاضا، دوره ی نسبتا محدود فعالیت های گردشگری و بودجه عظیم برای آغاز ساخت زیر ساخت ها و روبروهای گردشگری- بسیاری از کشورهای جهان، این صنعت را به عنوان بهترین مدل برای توسعه ی اقتصادی انتخاب کرده اند. در سال ۲۰۰۷ میلادی بیش از ۹۰۳ میلیون نفر در دنیا به قصد گردشگری مسافرت کرده اند که این رقم نسبت سال ۲۰۰۶ میلادی رشدی برابر با ۶٫۶ درصد داشته است. در این میان فرانسه به تنهایی در سال ۲۰۰۷ میلادی پذیرای بیش از ۷۵ میلیون گردشگر بوده است؛ اما علی رغم گسترش روز افزون و پرشتاب صنعت گردشگری در سطح دنیا و با وجود منابع فراوان، آمارهای موجود حاکی از عدم موفقیت این صنعت در کشور ایران است به طوری که در سال ۲۰۰۳ میلادی

کشور ایران به لحاظ جذب گردشگر از بین ۲۰۰ کشور جهان در مقام ۷۰، بین کشورهای جنوب آسیا از میان ۹ کشور دارای مقام ۲ و در کشورهای راه ابریشم مقام ۱۳ را بین ۱۹ کشور دارا بوده است (WTO, 2008, volume 6).

همچنین با مرور برنامه اول، دوم و سوم توسعه اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی کشور و مقایسه ی آن با آمار و نتایج حاصل به وضوح دیده میشود که این صنعت هرگز به اهداف تعیین شده خود نرسیده است و این امر در حالی است که اهداف تعیین شده برای این صنعت چنان هم غیر قابل دسترس نبوده است.

صنعت گردشگری امروزه نسبت به گذشته متنوع تر و پیچیده تر شده است. امروزه گردشگران بجای اقامت های طولانی، اقامت کوتاه مدت تری در مقاصد گردشگری داشته است، اما بر تعداد سفرهای خود افزوده اند. آنها تاکید بیشتری بر محیط زیست مقاصد داشته، ارزش بیشتری را نسبت به هزینه کرد خود انتظار دارند و متقاضی ارائه خدمات بهتری میباشند. برای موفقیت در زمینه ی گردشگری، یک منطقه باید از لحاظ اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی پایداری داشته و به منظور داشتن پایداری، باید به دقت برنامه ریزی و مدیریت شود و عوامل مختلف را در ملاحظات خود مورد توجه قرار دهد (Clarke, 2002: 1).

باید به این نکته ی مهم توجه داشت که گردشگری به شدت به یک تجارت رقابتی برای مقصد های گردشگری در سطح دنیا تبدیل شده است. مزیت رقابتی دیگر تنها وجود منابع طبیعی، فرهنگی - اجتماعی و تاریخی نیست، بلکه مزیت رقابتی به طور فزاینده ای انسان ساخت شده، منتج از علم، نوآوری و تکنولوژی اطلاعات است. به عنوان مثال در شهرستان شهرکرد (به عنوان مورد مطالعه این پژوهش)، وجود منابع گردشگری طبیعی و تاریخی - فرهنگی غنی نمی تواند تعیین کننده سهم بازار